

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 (พ.ศ. 2504-2539) ให้ความสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการลงทุนด้านอุตสาหกรรม (ถึงแม้ว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ถึงฉบับที่ 7 ได้มีการปรับแนวคิดการพัฒนาประเทศโดยเน้นความสมดุลในการพัฒนา การสร้างความเป็นธรรมในสังคม และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านสังคมมากขึ้น) ซึ่งผลของการพัฒนาฯ ในช่วงดังกล่าวทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวในอัตราสูง แต่ต้องแลกด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และการพึ่งพาทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ที่สำคัญทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นหลายประการ เช่น เปลี่ยนระบบการผลิตการเกษตรเพื่อการบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้า แบบแผนการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป เกิดการอพยพย้ายถิ่น ครอบครัวแตกแยก ชุมชนล่มสลาย ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยาเสพติด โสเภณี ความเอารัดเอาเปรียบมีมากขึ้นในขณะที่ความเอื้ออาทรต่อกันลดน้อยลง เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวขยายตัวและทวีความรุนแรง ทำให้การพัฒนาประเทศตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 24 เรื่องแผนพัฒนาประเทศ : 24)

ปัญหาที่เกิดจากการใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 7 ทำให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาประเทศอีกครั้ง ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้นำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแบบสมดุล ใช้กระบวนการพัฒนาที่บูรณาการทุกด้านเชื่อมโยงกัน ทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามยังพบว่าการพัฒนาในช่วงดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านปริมาณมากกว่าด้านคุณภาพ ส่งผลให้ทุนต่างๆ ลดน้อยลงไปจนถึงในปัจจุบันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงจำเป็นต้องสร้าง “ความสมดุลและภูมิคุ้มกัน” ให้เกิดแก่คน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพ การพัฒนาฐานรากให้เข้มแข็ง โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548 : 8)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศด้วยแนวคิดการพัฒนาอย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นพัฒนาที่ฐานรากของสังคม โดยรัฐส่งเสริมให้มีการพัฒนาองค์กรชุมชน และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนในระดับตำบล เพื่อให้เป็นตัวนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ตลอดจนการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคลและองค์กรที่มีความสนใจและมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน เป็นเสมือนกระบวนการระดมความคิดเห็นของทุกฝ่าย เพื่อจะร่วมกันผลักดัน ให้ชุมชนมีการพัฒนาและพึ่งตนเองได้ในที่สุด ซึ่งเป็นหนทางและวิธีการที่จะนำพาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง แต่ภาพที่เห็นในปัจจุบัน กลุ่มหรือองค์กรที่มีอยู่ในชุมชนในระดับตำบลส่วนใหญ่ ยังขาดการทำงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในระหว่างกลุ่ม และขาดการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ทั้งที่ชุมชนส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริม และช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆทั้งรัฐและองค์กรเอกชนในลักษณะเดียวกันมาโดยตลอด

ในขณะที่องค์กรชุมชนในระดับตำบลส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ได้นั้น ยังมีชุมชนอยู่แห่งหนึ่ง คือชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ที่กลุ่มต่างๆในชุมชนสามารถเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และผนึกกำลังกันในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการบริหารงาน บริหารเงิน และบริหารคน ซึ่งได้สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนจากความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้สังคมชุมชนแห่งนี้เป็นสังคมแห่งความสามัคคี เอื้ออาทร มีไมตรีต่อกัน และพึ่งพาตนเองได้ ถือได้ว่าเป็นสังคมฐานรากที่เติบโตอย่างมีคุณภาพ บนพื้นฐานที่เข้มแข็ง จนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

การพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่าดังที่ประจักษ์ในปัจจุบัน เป็นผลอย่างหนึ่งที่สืบเนื่องจากแนวคิดการพัฒนาฐานรากของสังคม ที่หลายภาคส่วนแสวงหาและต้องการไปให้ถึง เพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชุมชนในระดับตำบลให้มากขึ้น แล้วยังเป็นการผลักดันให้ชุมชนต่างๆ มีการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาว่า 1) กลุ่มต่างๆที่อยู่ในชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า มีแบบแผนสัมพันธ์ภาพอย่างไรจึงสามารถเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย 2) มีปัจจัยใดบ้างที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่าย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักของทฤษฎีข่ายใยชีวิต (Web of Life Theory) มาประยุกต์ใช้ เพื่ออธิบายแบบแผนสัมพันธ์ภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชุมชน ทั้งนี้เพราะทฤษฎีข่ายใยชีวิตให้ระบบคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) โดยการเรียนรู้อย่างรอบรู้ในระบบ

นิเวศ (Ecoliteracy) และการเรียนรู้จากระบบชีวิตในชุมชน ในความคิดหลักของทฤษฎีข่ายใยชีวิต ได้อธิบายเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพ (Relationship) หรือความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งช่วยให้เข้าใจถึงสัมพันธ์ภาพของระบบชีวิตทั้งหลายว่ามีสัมพันธ์ภาพระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ทั้งหมดที่อยู่ภายในระบบใดระบบหนึ่ง และยังมีสัมพันธ์ภาพระหว่างระบบใหญ่กว่าที่แวดล้อมอยู่ด้วย หรือสัมพันธ์ภาพระหว่างตัวระบบกับสิ่งแวดล้อมซึ่งก็คือบริบท และบริบทเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบ "เครือข่าย" ที่เชื่อมโยงระบบต่างๆ ทั้งหลายเข้าด้วยกันทั้งหมด สัมพันธ์ภาพแบบเครือข่ายจึงเป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีข่ายใยชีวิต ที่ เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เป็นเส้นตรง หากแต่เป็นสัมพันธ์ภาพที่ไปในทุกทิศทาง เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้และการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แบบแผนสัมพันธ์ภาพของกลุ่มในเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า และศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงรากฐานความร่วมมือที่ดีของคนในชุมชน และเข้าใจแบบแผนสัมพันธ์ภาพของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเครือข่าย โดยเฉพาะในด้านแบบแผนสัมพันธ์ภาพของกลุ่มคนในชุมชน ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน และจะเป็นประโยชน์เชิงแนวคิดสำหรับการหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนของชุมชนอื่น เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาเครือข่ายองค์กรในชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

คำถามวิจัย

1. ต้องการทราบว่า แบบแผนสัมพันธ์ภาพของกลุ่มต่างๆ ในเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่ามีรูปแบบอย่างไร
2. ต้องการทราบว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า (ปัจจัยแวดล้อม) ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน
2. เพื่อศึกษาแบบแผนสัมพันธ์ภาพของกลุ่มในเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ 3 ประการคือ

1. ได้รูปแบบในการอธิบายแบบแผนสัมพันธภาพของกลุ่มต่างๆ ในเครือข่ายขององค์กรชุมชน ด้วยแนวคิดข่ายใยชีวิต ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของระบบชีวิตทุกระดับ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเครือข่ายและสร้างฐานข้อมูลของเครือข่ายขององค์กรชุมชนต่อไป
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชุมชน และกลไกที่ทำให้เกิดแบบแผนสัมพันธภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่าย
3. เป็นประโยชน์เชิงแนวคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการหารูปแบบ และวิธีการพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชุมชนของชุมชนอื่น เพื่อการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาเครือข่ายองค์กรในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและการอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน

ข้อจำกัดในการวิจัย

จากการตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่จนถึงเดือนตุลาคม 2551 พบว่าในตำบลบางเจ้าฉ่ามีกลุ่มทั้งหมดจำนวน 31 กลุ่ม ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มที่จะศึกษาโดยพิจารณาจากความหมายของเครือข่ายขององค์กรชุมชนที่มีความคิดหลักในเรื่องของความสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานภายใต้เป้าหมาย วิธีการทำงานร่วมกัน และสร้างพลังในการต่อรอง รวมถึงได้ปรึกษาหารือกับผู้มีบทบาทสำคัญในศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า เช่น กำนันสุรินทร์ นิลเลิศ และพรชัย บุญรื่น จึงกำหนดกลุ่มที่จะศึกษา 17 กลุ่ม ที่มีความสัมพันธ์กัน ทำกิจกรรมร่วมกันแบบเครือข่าย โดยมีศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่าทำหน้าที่เป็นแม่ข่าย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครอบคลุมขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา และขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านเวลา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา ทำการศึกษาในกลุ่มในตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ที่ร่วมมือกันเป็นเครือข่ายภายใต้ชื่อ “เครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า” ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 17 กลุ่ม
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษา แบบแผนสัมพันธภาพ ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับแม่ข่าย และศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง
3. ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยวางแผนใช้เวลาในการศึกษา 1 ปี 6 เดือน แต่เมื่อปฏิบัติจริงได้ใช้เวลานานกว่าที่วางแผนไว้มาก โดยเริ่มดำเนินการศึกษาในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เป็นระยะๆ รวมเวลาประมาณ 1 ปี พร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาไปด้วย จนถึงขั้นจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ได้ในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553 โดยใช้ระยะเวลารวม 3 ปี 6 เดือน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวของบุคคลในตำบลบางเจ้าฉ่าตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่งอาจจะเป็นคนหมู่บ้านเดียวกันหรือต่างหมู่บ้านภายในตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง จำนวน 17 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มอาชีพจักสาน 5 กลุ่ม กลุ่มอาชีพบริการท่องเที่ยว 5 กลุ่ม และกลุ่มอาชีพเสริม 7 กลุ่ม

กลุ่มอาชีพจักสาน หมายถึง กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพจักสาน (โสภี) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสานศิลป์บางเจ้าฉ่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศิริศรีมหัศจรรย์ศิลป์ กลุ่มสายฝนลายศิลป์ และกลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่ (พนัชร)

กลุ่มอาชีพบริการท่องเที่ยว หมายถึง กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการให้บริการนักท่องเที่ยวและคณะศึกษาดูงานที่เข้ามาในชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถอีแต๋นบริการ กลุ่มวิทยุชุมชน กลุ่มครัวชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครพาชม

กลุ่มอาชีพเสริม หมายถึง กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้เสริม ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพแปรรูปผลผลิตการเกษตรและอาหาร กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มสมุนไพรนวดแผนไทย กลุ่มข้าวหอมมือ กลุ่มสตรีพัฒนา(น้ำพริก) กลุ่มเกษตรผลไม้ และกลุ่มทำอัญมณี

ผู้นำกลุ่ม หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งทำหน้าที่บริหารจัดการงานต่างๆภายในกลุ่ม ได้แก่ ประธานหรือหัวหน้ากลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม และแกนนำกลุ่ม

ผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดยางทอง ครูบุญช่วย สมบุญ และครูสนิท เขียวหวาน

สัมพันธภาพ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

แบบแผนสัมพันธภาพ หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

รูปแบบความสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวระนาบและแนวตั้ง ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

ระดับความสัมพันธ์ หมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ เป็นบางครั้ง และ ไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน แต่อดุคหนุนผลัดกัน และหรือประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้กันและกันของกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

เครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆกับศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และทำกิจกรรมร่วมกัน

ศูนย์กลางชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า หมายถึง สถานที่ที่ตัวแทนของกลุ่มต่างๆ มาทำกิจกรรมร่วมกันในฐานะที่เป็นแม่ข่ายของเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

การพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่าที่เริ่มจากการเชื่อมประสานกลุ่มจักสานเพียงไม่กี่กลุ่ม แล้วค่อยๆเชื่อมประสานกลุ่มอื่นๆในชุมชน ได้แก่ กลุ่มบริการท่องเที่ยว และกลุ่มอาชีพเสริม จนทำให้จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายเพิ่ม ประเภทกลุ่มและกิจกรรมหลากหลายขึ้น โดยมีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกกับแม่ข่าย ส่งผลให้กระบวนการทำงานของเครือข่ายพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข่ายใยชีวิตของชุมชน หมายถึง ระบบของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอกชุมชน รวมทั้งแบบแผนสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับแม่ข่ายขององค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรที่ใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง ข่ายใยชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษา แบบแผนของสัมพันธ์ภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ดังนี้

1. ปัจจัยแวดล้อม

1.1 ปัจจัยภายในชุมชน (บริบทชุมชน) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ประชากรและระบบการปกครอง การตั้งถิ่นฐานของชุมชน การติดต่อสื่อสารและการคมนาคม ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อ ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สภาพเศรษฐกิจของชุมชน และ ผู้นำในชุมชน

1.2 ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มและเครือข่าย ได้แก่ นโยบายของภาครัฐ การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ และการติดต่อกับองค์กรภายนอก

2. แบบแผนสัมพันธ์ภาพของกลุ่มในเครือข่าย

แนวคิดในการศึกษาและวิเคราะห์แบบแผนสัมพันธ์ภาพของกลุ่มในเครือข่ายขององค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า มีดังนี้

2.1 แบบแผนสัมพันธ์ภาพภายในกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายขององค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า ตัวแปรที่ทำการศึกษา ได้แก่ ผู้นำหรือแกนนำของกลุ่ม พัฒนาการของกลุ่ม การบริหารจัดการภายในกลุ่ม เป้าหมายของกลุ่ม ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ลักษณะบุคคลภายในกลุ่ม ความถี่และระยะเวลาของความสัมพันธ์ กลุ่มที่มีอยู่ในชุมชนอาจมีการซ้อนทับกันได้ กล่าวคือ บางคนโดยเฉพาะบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำ ทำให้มีบทบาทหรือสถานะอยู่ในหลายกลุ่ม ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน

2.2 แบบแผนสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มในเครือข่าย ศึกษากิจกรรมความร่วมมือที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงบทบาทและ สถานภาพของกลุ่มในเครือข่ายขององค์กรชุมชน รวมถึงค้นหาและยืนยันความเป็นเครือข่าย ที่ดำรงอยู่ในชุมชน ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ กลุ่มที่เข้าร่วม ผลประโยชน์ร่วม และการพัฒนาความร่วมมือ

2.3 แบบแผนสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มกับแม่ข่าย ศึกษาการบริหารจัดการของเครือข่าย การทำงานร่วมกันของกลุ่มในเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การวางกฎระเบียบร่วมกันในหมู่สมาชิกเครือข่าย การกำหนดควมวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน การเรียนรู้ และการตัดสินใจร่วมกัน การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการจัดการด้านความขัดแย้ง

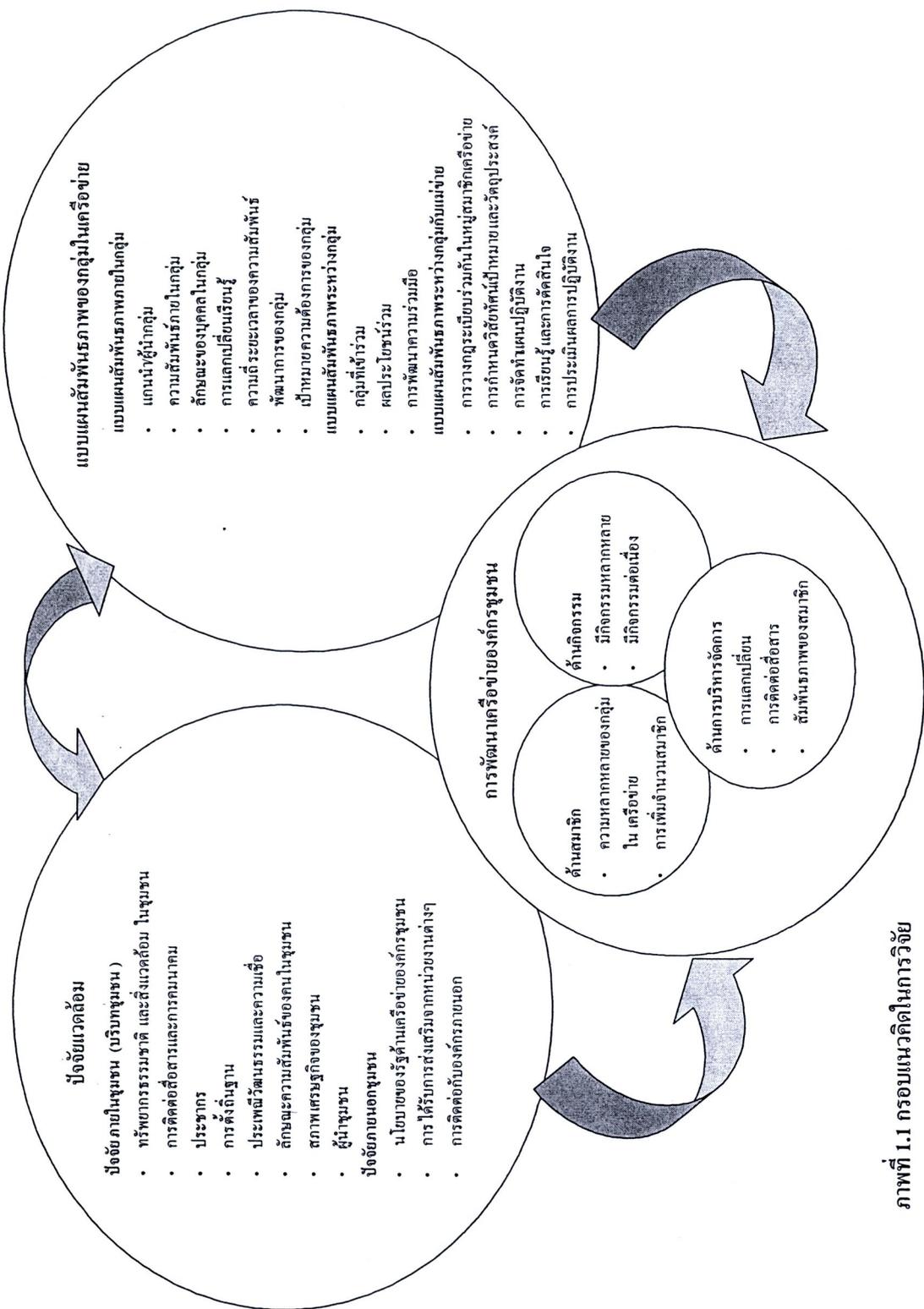
จากการศึกษาตัวแปรปัจจัยแวดล้อมชุมชน และแบบแผนสัมพันธภาพของกลุ่มในเครือข่าย นำมาสู่การวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า โดยจะเน้นไปที่โครงสร้างของเครือข่าย คือ

1) ด้านสมาชิก ได้แก่ ความหลากหลายของกลุ่มในเครือข่าย และการเพิ่มจำนวนสมาชิกในเครือข่าย

2) ด้านกิจกรรม ได้แก่ ความหลากหลายและความต่อเนื่องของกิจกรรม

3) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การแลกเปลี่ยน การติดต่อสื่อสาร และสัมพันธภาพของสมาชิก

จากตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่าย ผู้วิจัยได้ประมวลเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยครั้งนี้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย